

ЧАСТИНА ПЕРША

Чистилище

Першим неприємним актом у будь-якій лікарні є заповнення особової картки, яка в руках персоналу може перерости в лаконічну історію хвороби або в товсту книжку, яку ніколи не надрукують. Пологовий будинок першої половини вісімдесятих у передноворічному Києві не був винятком. Споглядаючи досвідченим оком схвильовану породіллю, чергова медсестра ставить із півтора десятка запитань про все, що згідно з анкетною є важливим за цих обставин.

Перенести анкетування на пізніше вдається лише тим, хто вже не може терпіти і, зібравши руками до купи передній та задній полами спідниці (щоби не впустити додолу найцінніше), позойкуючи, нервово шукає очима, куди б лягти... Цих допитувати марно. Їх розпитають пізніше або розберуться з рідними. Тих, що народили дорогою, у ліфті чи випадково, не дочекавшись «швидкої», удома, усе ж «описують» у черзі наступних маніпуляцій.

Ще треба мати направлення з жіночої консультації. Це святе! І всі жінки це знають, і носять його із собою заздалегідь, хоч би куди йшли.

Але бувають безтолкові особи, які умудряються того самого дня вийти з іншою сумочкою. От студентка Іринка, наприклад. Цей русавий, кучерявий, колись стрункий, а тепер пузатенький ангел був заляканий персоналом приблизно такими фразами:

– Знаємо ми вас, молодих! Ми таких уже бачили... Ні тобі імені, ні прописки, ні направлення, а потім – шасть! А країні – подаруночок!

Чоловік Іринки в передпокої запевняв, що вони не збираються робити подаруночки країні. Іринка плакала чи то від болю, чи від образи, а процес розвивався природним шляхом. Заповнили анкету зі слів, поставили на картці олівцем великий знак запитання,

Іринку відвели на другий поверх до передпологової палати, але поглядали суворо.

До речі, аби ви випадково не подумали, що до цього закладу можна потрапити в тому, у чім би вам хотілося, кілька слів про форму одягу. Не без зітхання, здригання, огидливості та сміху крізь сльози.

Мало хто лягає сюди завчасно. А тим, кому «припекло», загалом не до вбрання, аби лишень усе вийшло, як слід. Але ритуал переодягання – то святе... Усе своє нестерильне й порочно-домашнє залишається родичам або здається каштелянці в спеціальну шафку під ключ.

Натомість видаються:

- капці-шльопанці, начебто шкіряні, що пройшли санобробку, величезні;
- хустка-трикутник бавовняна;
- сорочка нічна бавовняна, безрозмірна, страшна;
- халат, колись байковий, кольору колись веселого, без гудзиків, тобто «на запах», але й без пояса. Теж страшний.

На наївне запитання про пояс відповідь медперсоналу недосвідченим така:

– А щоб не повісилася на йому здуру в туалеті! Знаємо ми всякі випадки!

А на запитання: «А як же?!» – відповідь:

– Ручками притримуй, дорогенька, ручками!

Може, хто не помітив, та трусів у цьому списку немає. І не через те, що породілля має свої. Свої брати не можна в жодному разі! Що вже відповідають із цього приводу, не скажу, але, мабуть, щось не менш аргументоване й однозначне. Труси – це те наміряне, що тишком-нишком передадуть тобі рідні наступного дня, замаскувавши їх під бутерброд, пачку печива тощо.

Утім, це потім. А поки що – чергова малоприємна процедура – очищення великою клізмою та... (ой, лишенько!) гоління їхніми тупими багаторазовими лезами «Нева». Хоча була одна хитрість і з протилежного боку – не дати їм такого задоволення, залагодивши цю справу ще вдома.

В усіх по-різному

Наступний етап – передпологова палата. У ній – одне вікно та чотири ліжка. Тут зазвичай не затримуються. Навпроти через коридор –пологова зала, яка поки що – страшна таємниця...

Іринка лежить тихенько, кричати соромиться. Трохи стогне, коли біль прихоплює. Яблука їсть, коли легшає. Книжку читає англійську час від часу. Нянечка буркотить:

– Грамотні надто стали! Родити прийшли, а дивись – книжки не наші читають! Ти, люба, так тиждень не розродишся, бо не про те думаєш!

На сусідньому ліжку голосно кричить молода, екстравагантного вигляду навіть у стандартному халаті, яскраво-руда із шикарним манікюром «першородка», як тут кажуть. Біля неї кружляють лікарі й акушерки, щось дають випити, чимось колють.

– Чого так репетуєш? Чи тобі гірше за всіх? – розтираючи собі спину, питає Іринка, коли вони залишаються вдвох.

– Та, мабуть, не гірше, – підморгуючи, відповідає Анжела.
– Мене подружки навчили – хто голосніше кричить, до того й уваги більше. І не збрехали. Бачила?! А ти читай-читай, може, порозумнішаєш!

Іринка ображено відвертається до вікна і знов тре кулаком попереk – швидше б... Усе ж цікаво, хто буде – хлопчик чи дівчинка? Хотілось би донечку. Таку малесеньку, ласкаву і смішну – у чепчиках, мереживах і бантиках... Хоча хлопчаки – теж народ цікавий. Але то забавка для татка – машинки, футбол, риболовля. Єдине, що їй сказали точно, що не двійня. З визначенням остаточного терміну пологів лікарі зазвичай дурять. Сказали, що десь у новорічну ніч. А ось вам – ще лише 24 грудня. Наче їй, студентці, треба той їхній лікарняний?! До останнього дня бігала, сесію

достроково складала... А може, воно й на краще – є надія зустріти Новий рік удома.

Прийшла нянечка, принесла передачку – мандарини, бульйончик, записочку. Сказала, що документи її привезли, щоби не хвилювалася. Іринка вже й забула про ту образу, а у відділенні, коли отримали її папери, так заспокоїлися, що й зовсім підходити перестали. Зїла мандаринку, потім другу. Поспати би... Але який тут сон – перейми дедалі частіші, проте лікарка подивилась і сказала, що ще рано. З палати у відчинені двері видно великий круглий годинник над дверима пологової зали. Яюсь дуже повільно рухається на ньому стрілка.

Невдовзі Анжелу від стимуляції так прихопило, що завила вона не своїм голосом (такого вже не підробиш), скинула халат, прихопила між ногами поділ сорочки й вискочила в коридор. Там до неї підбігли акушерка з лікарем і повели до пологової зали. Невдовзі, після метушні та несамовитих тваринних криків, що змішувалися з людським матом, почувся писк немовляти. Старенька нянечка (місцеве радіо) повідомила, що народився хлопчик.

У палаті з'явилася новенька. Невисока гладка (там спочатку всі гладкі) східного типу жіночка. Познайомилися. Вірменка. Звуть Армідою. Ця не лежала. Усе ходила з кутка в куток. Казала – їй так легше терпіти, та й дитинка скоріше опускається. Тільки під час переймів завмирала біля металевої спинки ліжка, нахилилася до неї лобом, чіплялася руками і стогнала-буркотіла по-своєму. Підходили до неї теж часто. Спілкувались уважно, турботливо. Не минуло і двох годин, як Арміда народила дівчинку.

У передпологову ніхто не повертався. Змучених, але щасливих матусь через певний час відвозили на каталці в післяпологову – величезну й багатолюдну палату в кінці коридору. А діточок за чийсь оригінальним рішенням, ледь показавши мамочкам, змірявши й описавши їхні параметри, відносили невідомо куди й навіщо.

Іринка теж стала ходити – лежати вже набридло, може, і справді, процес піде швидше? Сутеніло. Вона блукала довгим широким коридором, зупиняючись під час переймів, зціпивши зуби і тримаючись за живіт. Коли відпускало, ішла далі, притримуючи дур-

12: родовий відмінок

нуватий халат руками. Із цікавістю першокласника в школі вона розглядала все довкола – таких самих, як вона, вагітних і тих, що вже народили й ледве рухаються до туалету, притримуючи однією рукою живіт, другою – халат.

У кінці коридору – велике вікно. Там давно нерухомо стоїть жінка і, притулившись лобом до скла, дивиться на вулицю. Іринка підійшла до неї, поглянула за вікно. Нікого, лише сніг і темний вечір. Постояла поруч. Подивилася на жінку. По її обличчю текли сльози.

– Що, дуже болить? – спитала співчутливо Іринка. – Давно вже тут?

– Два дні.

– І що – досі ніяк?! – здивувалась Іринка, жахнувшись, що її страждання теж можуть так затягнутися, марно вона не послухала Анжели.

– Та ні. Усе вже позаду.

– Ой, так чого ж ви плачете? – спитала на «ви», бо жінка видавалась їй старшою.

– Померла моя дитинка. Задушили пуповиною, поки витягали, – прошепотіла вона, і знову по обличчю потекли сльози. – А тепер ось молоко прибуває. І навіщо воно мені? Навряд у мене буде ще шанс. Роки вже не ті, – схлипнула жінка, повернувшись і пішла в маленьку палату, останню по коридору.

Іринці клубок підкотився до горла від цих слів, і вона похолола від жаху перед тим, що на неї чекало. Смерть – як близька реальність, як можлива супутниця народження; кінець – як неминучий результат початку... Два кінці відрізка невідомої поки що довжини. Як лячно! Як холодно... Як самотньо... Так хочеться додому, до рідних і люблячих людей!

Знову почалися перейми, вона вчепилася пальцями в підвіконня і стисла зуби. Присіла, уперлася лобом у гарячу батарею й заплакала від страху, безсилля, болю та втоми. Так шкода себе... Через кілька хвилин відпустило. Притримуючи живіт, Іринка попленталася до передпологової з непереборним бажанням лягти й заснути, якщо вже ніяк не можна додому. Зазирнула у прочинені дверіпологової зали: «Господи, що ж вони так кричать?!» Звід-

ти їй назустріч вибігла санітарка, тримаючи в руках емальований судочок у формі нирки. В ньому було щось жахливе – темно-кривавого кольору, мокре і блискуче... «Боже! Печінка!» – жахнулась Іринка. Їй стало моторошно.

Страшно їй було давно, як, мабуть, і всім уперше, але зараз вона по-тваринному злякалася. За тими широкими дверима з віконцями, вимазаними білою фарбою, відбувалося щось потойбічне... Якогога швидше дійшла вона до ліжка й лягла-принишкла в полоні своїх думок, лише шепотіла:

– Дитиночко моя, хоч би вже швидше й хоч би жива-здорова...

Незабаром у палаті з'явилося поповнення. Новенька була старша за неї, років двадцяти восьми. Лікарі щось казали про великий плід і пропонували вирішити питання хірургічно. Жінка відмовилася.

– Не можу я лежати після операції, – сказала вона. – Мені допомагати немає кому, у чоловіка невідривна робота, а ще донька є, чотири роки, засмутилася, що я завтра не зможу в садочок на новорічне свято прийти. Мені треба природним шляхом. От дурна, навіщо ж я випічку так наминала?! Але дуже хотілося!

Ольга, так звали новеньку, теж довго не затрималася. Кажуть, удруге завжди швидше (тоді Іринка присягалася, що їй і перших положів на все життя вистачить). Десь за годину Ольгу повели до пологової зали. Кричала вона страшенно. Лікарі метушились і нерували. Іринка завмерла в очікуванні та згадувала жінку біля вікна. За деякий час несамовито пролунало Ольжиним низьким голосом:

– Усе! Більше не можу! Ріжте! Згодна на кесарів! Ріжте-е-е-е!!!

А далі через мат крик акушерки:

– Ага! Ріжте, коли вже півбашки стирчить! Раніше треба було думати! Терпи тепер!

Звичайно, порізали. Тільки не там, де просила. Потім зашили, як уміли... Пацанчик зате здоровезний народився – чотири чотириста – богатир! Кричав довго й солідно, басом, без писку й надриву, а Ольга плакала і приходила до тям після пережитого.

Бабуся-нянечка підійшла до Іринки з новинами. Побачивши її переляк, заспокоїла, як могла, запевнила, що всі через це проходять і всі витримують. Бо така жіноча доля.

Іринка дістала зі свого пакета мандаринку, почистила й попросила передати Ользі до пологової зали – прияз за мужність.

Щось Іринка засиділася. Уже думала покричати, чи що? Але вóди ще не відійшли, навряд хтось нею опікуватиметься. Знову скажуть – ходи, терпи, чекай, мучся...

Тільки вляглася метушня біля Ольги – повз передпологову з грюкотом провезли на каталці та бігом звернули до пологової зали жінку, що тільки-но прибула, але була вже дуже термінова. Почула краєм вуха – третя дитина, процес стрімкий. Усе завершилося, на диво, швидко, якщо порівнювати з богатирською епопеєю. Знову стогін, крики, знову місцеве заклинання: «Терпи! Тужся!» І за мить – тоненький писк немовляти.

«Дівчинка!» – чомусь подумала Іринка, і тут почувся крик:

– Знову дівка?!?! Засуньте її назад! Я пацана хочу-у-у-у!!!

– Господи, – благала комсомолка Іринка. – Господи! Дівчинка, звичайно, краще, але мені б хоч кого, аби лишень живого-здорового і швидше!

Невдовзі до неї підійшла акушерка, послухала архаїчною дерев'яною трубочкою живіт – серцебиття плоду є.

– Щось ти, дорогенька, давно лежиш. Ану, дам я тобі стимуляцію.

Вона принесла в маленьких паперових пакетиках якийсь жовтий порошок, наказала приймати кожні чверть години. Що робити? Доведеться пити. Гидота, звісно, гірке страшенно, але, може, хоч процес прискориться. Запивала ту гіркоту мінералкою зі скляної пляшки, кривилася, поглядаючи через двері на стрілку настінного годинника, що над дверима пологової зали.

«Процес» і справді пішов. Під час переймів сталося щось дивне – напружившись від болю, Іринка відчула, що з неї раптом хлюпнуло багато гарячої води, яка відразу розійшлася під спиною на простирадлі великою калюжею.

«Води відійшли!» – здогадалася вона. – Мабуть, скоро вже...»

Гукнула нянечку, що проходила повз двері, та підтвердила її здогадку, але суху білизну давати відмовилася – усе одно вже лежати недовго. Узяла рушник із сусіднього ліжка й підсунула під спину –

накрила калюжу. Насторожена очікуванням близької розв'язки, Іринка завмерла. Перейми завмерли теж.

Привели новеньку. Без церемоній указали їй на порожні ліжка. Відчувалася знайома напруга, як тоді, коли Іринка забула вдома свої документи. Щоби не лежати мовчки, вона вирішила познайомитися. Новенька була молода, років двадцяти двох, теж налякана тим, що відбувалося з нею й навколо, ще не звикла до всього цього чужого, коли і дурнувате вбрання, і вигляд цих меблів із металевими номерками, і брак уваги займають забагато місця в голові, поки ще не переключишся на свій, такий важливий «процес», заради якого, власне, ти тут.

– Мене Іриною звать, а тебе? Ти що, теж без документів, що вони чортом дивляться? – спитала Іринка.

– Я Світлана. Та ні, я з документами. Просто – розлучена. Нещодавно. От вони чомусь і думають, що я дитину залишу. Дурні. Може, я лише заради дитини й житиму. Мусить же бути в житті якийсь сенс, правда? Я її так хочу... І вже дуже люблю...

– Ой, а ти впевнена, що це дівчинка? – указала пальцем на живіт Світлани Іринка.

– Звичайно, дівчинка! Я знаю. Точно знаю. Я відчуваю... Я вже їй і перший одяг купила, і пелюшки, усе, що треба.

– Ой, а начебто не можна завчасно купувати, – бовкнула Іринка, – мені от чоловік усе купить до виписки, коли забиратиме, – і зашнулася. – Пробач. Пробач, будь ласка! А хто ж тебе забере?

– Побачимо, – сказала Світлана й вийшла до коридору, притримуючи халат.

І попід руки – до пологової зали, на ходу міняючи мокру сорочку на чисту, щось збуджено говорячи, аби заспокоїти, наче такими голосами заспокоюють.

Таки подіяла крапельниця!

Швидко допомагають залізити на спеціальний стіл, високий і надто холодний. Великі круглі лампи одночасно спалахують і б'ють у вічі, десь біля ніг метушаться лікарка та акушерка. Потім слухають трубочкою живіт. Якась мить передиху, і раптом знову несамовитий біль.

– Тужся! Терпи! Тужся!!! Тримайся руками за стіл! Тягни на себе! Ти ж на вигляд спортсменка! Ну? Ще! Ще! Молодець! Кричи! Кричи! Та не горлом тужся, животом, мати твою! Ні. Не вийшло. Добре, відпочинь хвилинку.

Нянечка витирає тампоном піт і сльози з обличчя Іринки, гладить по руці:

– Потерпи, люба, потрудися ще трохи, уже чубчик видно!

Іринка тільки-но хотіла спитати про чубчик, як повторилися перейми, і вона з гортанним риком, по-піонерському старанно взялася «трудитися», виштовхуючи те, що вже стало рідним і, здавалося, буде з нею назавжди.

Аж раптом двері пологової зали з грюкотом розчиняються, і на каталці завозять ще одну жінку – «швидка» доставила її вже в пологах. Лікар і акушерка на мить переходять до неї.

– Не кидайте мене-е-е-е-е-е-е!!! Я умру-у-у-у-у-у-у-у! – охоплена жахом, кричить Іринка.

Акушерка кидається назад. Лікар кричить:

– Лікаря! Лікаря негайно! Анестезіолога!

Іринчин крик був таким несподіваним для неї самої, таким відчайдушним і щирим, сила, що роздирала її, була такою неминучою... Акушерка взялася руками за щось гаряче, що в ту мить залишало тіло молодій жінки, і викручуючи його потроху, розділила одну живу істоту на дві.

Іринка раптом ослабла і притихла. Невже це все? Акушерка підняла перед собою маленьке кумедне тільце, легенько ляснула його долонею по сідничках, і пролунав писк, плач, крик – важко дати тому звуку визначення...

– Дивись! – показала дитинку акушерка. – Ні, ти не на очі дивись! От сюди дивись – аби потім пацана не просила! Бачиш – дівка!

– Донечка?! Ой, як добре! – схлипнула Іринка, засміялась і тут же заплакала. – Смішна така. Крихітна... А чому вона плаче?

– Дивний ви народ, першородки! – пробурчала нянечка. – Усе вам треба пояснювати. Не плаче вона, це вона так зі світом здоровається! А от ти чого ревеш, спитав би?

– Я? Від щастя, мабуть, не знаю, саме плачеться...

Біля сусіднього столу метушилася коло новенької лікар, їй на допомогу звідкись з'явився заспаний анестезіолог, дуже високий сивий чоловік, що займався не лише наркозом, а й допомагав під час звичайних пологів, коли траплявся аврал. Крики новенької долітали до свідомості Іринки, наче з іншого виміру, і хоч були дуже голосними, та вже не перекривали для молодої мами ніжного писку її маленької донечки, що долинав від спеціального столика, де ту зважували і обміряли. І цей новий звук був тепер набагато важливіший від усіх інших звуків на світі. Дівчинка...

Раптом Іринка відчула нові, вже тихіші поштовхи внизу живота.

– Господи! – скрикнула вона. – Це що?! Що?! Двійня?!

– Угамуйся! Яка двійня? Дивись, живота ж немає! Це дитяче місце виходить, плацента. Дитинці твоєї уже хатка не потрібна, – пояснила нянечка.

Акушерка обережно викрутила з Ірини цю «хатку», поклала її в емальований судочок у формі нирки й наказала нянечці віднести його до холодильника.

«Фух! – подумала Іринка, пригадавши свої колишні побоювання щодо печінки в судочку. – Але навіщо ж таки до холодильника?» – та з'ясувати вже нічого не стала, не було сил.

Маленькій донечці обробили пуповину, зважили, виміряли, записали все, що потрібно, на ручку прив'язали бинтом прямокутну голубу клейоночку із зазначенням Іринчиного прізвища, дати, часу народження й того, що це ДІВЧИНКА! Молодій матері на руку прив'язали таку саму етикеточку. Потім маленьку сповили й кудись понесли. Шкода, так і не дали ні потримати, ні роздивитися до ладу. Сказали, завтра, може, дадуть погодувати, якщо з обома

все буде гаразд. Повернулася нянечка. Принесла почищену мандаринку. Сказала, що подружка з передпологової передала, Світлана, значить. Знову спрацювала місцева традиція! Велика справа – підтримка в такий момент, нехай навіть від зовсім чужої людини, якщо вже своїм заборонено бути поруч. Господи, як смачно!

Потім знову поставили крапельницю, компенсувати втрачену кров. Але чомусь із глюкозою. І вже в іншу руку.

На сусідньому столі народився хлопчик. Кричав по-чоловічому. А мама – по-жіночому... Опісля обох молодих матусь, Ірину та сусідку, «штопали». Приємного мало, зважаючи на економію знеболювального. Але то вже такі дрібниці після пережитого. Принесли й поклали їм на животи круглі пласкі грілки з льодом. Кажуть, так треба. Ще одна «приємність». Утім, то теж дрібниці. Вимкнули лампи. Тимчасовий спокій. Спати... Спати...

Через годину-півтори Іринку відвезли на каталці у велику напівтемну післяпологову палату, допомогли лягти на ліжко, і вона блаженно заснула. Уперше за багато місяців – на животі.